

UNIVERSITY OF
GOTHENBURG

LÉPÉSRŐL LÉPÉSRE EGY ÖNÁLLÓBB ÉLET FELÉ: TÁGULÓ HORIZONTOK ÉS KÖZÖS TAPASZTALÁSOK

INGER C. BERNDTSSON
PH.D., DOCENS

GÖTEBORGHI EGYETEM PEDAGÓGIAI ÉS
GYÓGYPEDAGÓGIAI KAR, SVÉDORSZÁG

A megélt tapasztalattól a kutatásig

- Szakmai háttér: Foglalkoztató terapeuta (occupational therapist, ergonómia) és TK szakember (gyógypedagógus)
- Svédországban minden életkornak megfelelően létezik rehabilitációs klinika a látássérült személyek számára
- A PhD kutatás célja az volt, hogy létrehozzon egy konceptuális és gyakorlati alapú elméletet a látássérültté vagy vakká vált személyek megváltozott élethelyzetéről és az ebből fakadó tanulási folyamatról
- Az érdeklődés középpontjában eszközként az életvilág fenomenológia és filozófia állt – hogyan segítheti annak megértését, hogy a látássérülés vagy vakság kialakulása után miként lehetséges ismét az aktív életvezetés
- A kvantitatív kutatás alapját megélt élmények és narratívák adják
- A kutatás magában foglalja a vakság akadályozó aspektusait is

A két empirikus kutatás célja

- 1. kutatás: megérteni azokat a változásokat, amelyeken keresztül megy valaki akkor, amikor hirtelen súlyos fokú látássérülés vagy vakság alakul ki, különös tekintettel arra, hogy az emberek miként tanulják meg kezelni a megváltozott élethelyzetet
- 2. kutatás: A látássérült személyek rehabilitációja során jelentkező pedagógiai folyamat megértése és felderítése
- A prezentáció külön kiemeli, hogy egy csoportos rehabilitációs program miként inspirálta a résztvevőket egymás segítségére, bátorítására, azért hogy további lépéseket tegyenek az önállóság felé.

Módszertan és eljárások

- Kutatás I.: 8 résztvevő, 33-72 éves életkor
- Kutatás II.: 6 résztvevő, 30-63 éves életkor

- Módszerek: élettörténetek, kvalitatív interjúk és narratívák, résztvevők megfigyelése
- Hermeneutikus analízis a megélt élmények és az életvilág fenomenológia elmélete alapján

Az életvilág fenomenológiai megközelítés

- Életvilág fenomenológiai elmélet és filozófia
- Az életvilág azt a világot jelenti, amelyben a mindennapjainkat éljük
- A kutatás alapja a megélt élmény
- Eszközök és tevékenységek használata
- Közös életvilágok
- A megélt test elmélete (M. Merleau-Ponty)

- *„Fontos emlékezni arra, hogy milyen sok időre, erőfeszítésre és mennyi műveltségre volt szükségünk ahhoz, hogy ezt a világot ennyire le tudjuk csupaszítani, és hogy a modern művészet és filozófia egyik legnagyobb érdeme ... az, hogy hozzásegít minket annak a világnak az újra felfedezéséhez, amiben élünk, és amelyről mégis oly gyakran hajlamosak vagyunk megfeledkezni.” (M. Merleau-Ponty, 1948/2004. s. 39)*

Űr az élet és a világ között

- A látássérülést, illetve a vakságot úgy értelmezik, mint az élet és a világ között keletkezett űrt vagy vákuumot
- Az idő dimenzió megélésének változása, az itt és most (jelen idő) megtapasztalása
- A test, mint tárgy megélése
- A berögzült, rutinszerű tevékenységek kivitelezésének lehetőségei beszűkülnek
- Néha a vakság sztereotípiájaként említik
- A mindennapi életben bekövetkezett törés, ami az idő és a tér dimenzióját, az emberi kapcsolatokat és a korábbi rutin tevékenységek kivitelezését illeti

A megváltozott élet és tanulás megértésének sarokkövei

- Megélt idő és megélt tér
- A megélt test (M. Merleau-Ponty)
- A konceptuális horizont
- A mindennapi életvilág (A. Schutz) - a társadalmi világ

Az életvilág test-fogalmai a rehabilitáció tükrében

- A tevékenykedés létezési, észlelési, szociális dimenziói és aspektusai
- Létező test: az alany miként viszonyul az idő dimenzióhoz
- Észlelő test: a saját test miként használja a különféle érzékelési csatornákat ahhoz, hogy viszonyulni tudjon a környezetéhez
- Szociális test: a mindennapi élet és a társadalmi attitűdök interszubjektív dimenziói
- Tevékenykedő test: együttesen jelenti magát az embert és - a mindennapi élet tevékenységeiben aktívan résztvevő - megélt testét

Az új élethelyzet kezelésének megtanulása

- A tanulás és a rehabilitáció azzal foglalkozik, hogy hogyan lehet áthidalni az élet és a világ között keletkezett űrt, azaz miként teheti valaki magáévá az újfajta világot
- Tartalom*egyén*világ (Bengtsson & Berndtsson, 2015)
- A köztesség pedagógiája
- Javarészt tevékenységek végzésével teremtenek új világot
- A tanulás alapja a szándékosság

- Bengtsson, J. & Berndtsson, I. C. (Szerk.) (2015): *Lärande ur ett livsvärldsperspektiv [Tanulás a világelet perspektívájából]* Malmö, Gleerups (svéd nyelven)

Megélt test, megélt idő, megélt tér

- Az idő horizont kitágítása: idő flow-ban lenni
- Ismét alannyá válni
- Másképp viszonyulni egy szoba dimenziójához: az észlelő test

Rehabilitáció, tanulás és szociabilitás

- A társadalmi világ jelentősége a tanulási folyamatban
- Közösen megélt élmények és életvilágok a rehabilitáció kontextusában
- A lehetőségek horizontjának kitágítása
- Megváltozott identitás

Tanulási tevékenység: a tevékenykedő test

- A tevékenységek horizontjának kitágítása
- Tevékenységek újratanulása
- Új tevékenységek elsajátítása
- Testbe ágyazott tanulás, szociális tanulás és reflektív tanulás
- A rehabilitációnak figyelembe kell vennie a tanulás ezen aspektusait

Konklúzió: az életvilág alapú rehabilitáció

- Mikor valakinek utat mutatunk abban, hogy miként ismerheti meg a számára újfajta világot, akkor az életvilág rehabilitációként határozható meg, mert figyelembe kell vennünk hozzá az egyént és az ő saját világát. Nem utolsósorban folyton meg kell kérdőjeleznünk a sztereotípiákat a fogyatékoságügy területén végzett munka során.
- A csoportos rehabilitációs program arra inspirálta a résztvevőket, hogy egymást bátorítsák azért, hogy további lépéseket tegyenek az önállóság felé
- Marleau-Ponty elméletével összhangban a siker alapkategóriája ahhoz kapcsolódik, hogy a résztvevők hasonló megélt testélmények birtokában voltak
- A rehabilitáció, mint társadalmi tevékenység olyan eszköz, amit az emberek közösen hoztak létre

Hivatkozások jegyzéke

- Berndtsson, I. C. (2018). Considering the concepts of the lived body and the lifeworld as tools for better understanding the meaning of assistive technology in everyday life. *ALTER European Journal of Disability Research*, 12, 140–152.
- Berndtsson, I. C. (2016). Researching equity and inequity: The voices of marginalised people. I D. Beach & A. Dyson (red.), *Equity in cold climates, in Sweden and England* (s. 80–94). London, UK: the Tufnell Press.
- Berndtsson, I., Claesson, S., Friberg, F., & Öhlén, J. (2007). Issues about thinking phenomenologically while doing phenomenology. *Journal of Phenomenological Psychology*, 38(2), 256–277.
- Berndtsson, I. (2001). *Förskjutna horisonter. Livsförändring och lärande i samband med synnedsättning eller blindhet [Shifting horizons. Life changes and learning in relation to visual impairment or blindness. With summary in English]* (Ph.D dissertation, Göteborg Studies in Educational Sciences 159). Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis. <http://hdl.handle.net/2077/15271>

UNIVERSITY OF
GOTHENBURG

DEPARTMENT OF EDUCATION AND
SPECIAL EDUCATION

KÖSZÖNÖM!